

Tanulságos lehet a történelem süllyesztőjébe vesztett települések szemrevételezése a középkori Szabolcs vármegye településeiről készített térképen 40 melyet a dolgozathoz mellékeltem. Látható, hogy eltűnt a Kékcse és Veresmart közötti Pettend, a Kékcse és Várda közti - ma már csak tanyaként említett - Tölgyes, a Litke-Veresmart-Döge háromszögben Pó, Öszöd és Bodon, a Pálca és Jéke közötti Szög, a Mándok és Bezdéd közötti Ágtelek és Kálonga, a Benk-Mándok-Ladány háromszögben Csetér, a Szentmárton és Eperjeske közötti Kövesd, a Bezdéd és Záhony közti Győr és folytathatnánk a sort, ha a kört egy kicsit bővítenénk. Végül is ettől a korszaktól számíthatjuk Endes pusztává válását is, jóllehet Ladány külterületeként máig szilárdan tartja magát.

Ebben a kilátástalannak tűnő helyzetben adott lelki reménységet a XV. században a huszitizmus, melynek terjedéséről egy térképet is mellékeltem. Aztán a XVI. század közepétől a svájci német és holland minták nyomán meghonosodott magyarországi reformáció éltette a hit és a szabadság eszményét, mely Órmező, Ladány és Endes felé több irányból érkezett. Debrecenből, Misztótfalusi Kis Miklós hitelveit követve, majd Méliusz Juhász Péter, az első kálvini szellemben tanító debreceni prédikátor nyomán számos felső-szabolcsi település lakossága református hitre tért át. 41 Ugyanakkor az is tény, hogy „Szabolcs megyének a keleti része ti. Nyírbátor és környéke 1550-1553 körül az erdélyi szász lutheránus szuperintendenciához tartozott, majd az erdélyi példát követve az óvári zsinaton (1554) kimondatott, hogy szuperintendenseket és espereseket kell választani. Így választott meg Báthory György óvári földesúr udvari papja Tordai Demeter püspöknek 1554-ben.”

42

Ugyanakkor a Felvidék felől is erőteljes reformációs hatás érvényesült, amely Bereg megye településein keresztül -

ahová az órmezei, endesi, őrladányi földesurakat, nemeseket, sőt az egytelkes jobbágyokat is házasságuk révén mindig erős szálak fűzték

- eljutott Ladányba is.

A XVI. század második felében a lelkészek és tanítók díjlevelét tartalmazó könyv szerint Ladányt Pálcza filiájaként tartották számon. 43 Ellentmondásos ugyanakkor hogy a Pálczához közelebbi Órladánynál nem szerepel a filia megjegyzés.

Növeli az ellentmondást, hogy Mályusz Elemér egyháztörténésznek az 1929-ben megjelent Magyar Protestáns Egyháztörténeti Adattára szerint 1583-ban Órmező és Ladány közös református gyülekezetének Kápolnai Máté személyében már lelkésze volt. Ugyanakkor ez is cáfolni látszik, hogy a török az 1560-as években elpusztította volna Órmezőt és Ladányt, hiszen 20 év alatt aligha erősödhetett volna meg annyira a gyülekezet, hogy prédikátort is fogadjon. S ez a megállapítás igaz a XVII. század elejére is, hiszen 1605 októberében Szigeti

Gergely már Órmező, Ladány és Endes közös gyülekezetének, majd 1623 júliusában Nábrádi Mihály nagytiszteletű úr Órmező, Ladány, Endes és Cserepes-Kenéz közös gyülekezeteinek volt a lelkésze az említett protestáns egyháztörténeti adattár szerint.

Tény azonban, hogy az adattárban Mályusz Elemér a Tornyospálca címszó alatt (86-87. lap) említi a fenti lelkészeket, megjelölve, hogy Órmező és Ladány gyülekezetének az élén álltak, ami feltehetőleg azt jelentette, hogy az említett lelkészek és gyülekezeti utódaik 1583-tól teljes két évszázadon át a pálczai anyaegyházközség filiájaként számon tartott Órmező, Ladány, Endes, Cserepes-Kenéz közös gyülekezetének segédlelkészei voltak.

A Tiszántúli Református Egyházkerület és Kollégium Levéltárából előkerült két eredeti dokumentum e dolgozathoz csatolt másolatában a mezőladányi gyülekeze lelkészeit sorolják fel. Egyik sem említi a XVI-XVII. századi prédikátorokat. Bizonyára azért, mert a ladányi (őrladányi) eklézsia csak 1784-től vált önálló anyaegyház községgé, s azóta voltak helyben lakó lelkészei. Végül is az 1918-ban Nagy László lelkész által összeállított és mellékelt, rövid gyülekezettörténetben is - tévesen - csak 1784-től számítják a ladányi református gyülekezet történetét, s a Tornyospálca filiájaként eltöltött 200 évet meg sem említik. Ettől függetlenül azonban ma már konkrét dokumentumok igazolják, hogy az is része a ladányi eklézsia múltjának. Sőt azt is tudjuk, hogy az egyházközségnek a XIX. század elejétől volt iskolája, s az első osko- lamesterként Csákvári Sámuel tanító uram 1806-tól oktatta a ladányi, örmezei endesi nebulókat a betűvetés művészetére.

